

dr hab. Marian Szukalski
Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi
Gdańska 32, 90-716 Łódź

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Bartłomieja Woźniaka

Recenzent powołany decyzją Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina.
Pismo z dnia 24.06.2024 podpisane przez Przewodniczącego Rady prof. Pawła Łukaszewskiego.

Przewód doktorski prowadzony na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2023 roku, poz. 742 z późn. zm.).
Tekst Ustawy ogłoszony 30 sierpnia 2018 (Dz. U. 2018, poz. 1668, data wejścia w życie 1 październik 2018r.)

Magister Bartłomiej Woźniak jest absolwentem Wydziału Reżyserii Dźwięku Akademii Muzycznej w Warszawie (dziś Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina), w zakresie filmu i muzyki rozrywkowej. Studiował także kompozycję i aranżację jazzową w Akademii Muzycznej w Katowicach. Jest reżyserem dźwięku, kompozytorem muzyki teatralnej i filmowej, autorem piosenek i producentem muzycznym.

Zakres artystycznej aktywności mgr Bartłomieja Woźniaka obejmuje nagrania i montaż elementów ścieżki dźwiękowej, nagrania i wykonania muzyki do filmów, opracowania dźwiękowe i sound designe. Doktorant zajmuje się także postprodukcją dźwięku filmowego. Przy produkcji wielu filmów fabularnych, dokumentalnych, spektakli telewizyjnych i animacji współpracował m. in. z Krzysztofem Zanussi (*Liczba doskonała*), Andrzejem Fidykiem (*Yodok Stories*), Jackiem Borcuchem (*Wszystko co kocham, Nieulotne*), Maciejem Ślesickim (*Trzy minuty, 21:37*), Tomaszem Bagińskim (*Katedra*), a także Konradem Niewolskim (*Symetria*) oraz Dariuszem Jabłońskim, Wojciechem Smarzewskim, Michałem Rogalskim, Sylwestrem Chęcińskim i Bartkiem Żmudą. Do wielu filmów zrealizował dźwięk w formacie wielokanałowym Dolby 5.1.

Bartłomiej Woźniak jest producentem i wydawcą płyty CD zespołu WoWaKin *Kraj za miastem* (2017).

Obszar artystycznych zainteresowań doktoranta to także teatr. Bartłomiej Woźniak jest autorem muzyki, opracowania muzycznego i reżyserem dźwięku wielu przedstawień i spektakli w reżyserii wybitnych twórców polskiego teatru m.in. Anny Augustynowicz, Małgorzaty Bogajewskiej, Karoliny Kirsch, a także słowackiego reżysera Ondrej'a Spisaka. Według Internetowej Encyklopedii Teatru Polskiego doktorant jest współautorem 29.

spektakli teatralnych. Premiery tych spektakli odbyły się na deskach teatrów w całym kraju: Teatrze Dramatycznym w Białymstoku, Teatrze Jaracza w Łodzi, Teatrze Bagatela w Krakowie, Teatrze Żydowskim w Warszawie, Teatrze Ludowym w Nowej Hucie, Wybrzeże w Gdańsku oraz Teatrze Telewizji i wielu innych.

Ostatnia produkcja doktoranta to nagranie, miks oraz mastering płyty CD zespołu *Lumpeks*, nagranie zrealizowane w studiu S4 Polskiego Radia w Warszawie.

Przedmiotem rozprawy doktorskiej przedstawionej przez mgr Bartłomieja Woźniaka jest stereofoniczne, binauralne nagranie utworu *Anioły w Ameryce – suita na czterech muzyków i wiele głośników* wykonanego w sali im Karola Szymanowskiego na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie, wersja zgrana w formacie Dolby Atmos, oraz materiał zarejestrowany na taśmie (w formacie Dolby Atmos), będący częścią całej warstwy dźwiękowej spektaklu teatralnego, a także praca teoretyczna napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Jarosława Regulskiego *Przestrzeń muzyki – muzyka przestrzeni: zagadnienia kreowania muzyki immersyjnej do spektaklu Anioły w Ameryce*.

Przedstawione dzieło artystyczne to przestrzenna realizacja warstwy muzycznej do przedstawienia *Anioły w Ameryce* (autor Tony Kushner, scenarzysta filmów *Fabelmanowie*, *West Side Story* i *Monachium* Stevena Spielberga) w reżyserii Małgorzaty Bogajewskiej wystawionego w Teatrze Ludowym w Nowej Hucie. Szczegóły tego projektu opisuje autor w pracy teoretycznej, ma on charakter ulotny, jednorazowy, dzieje się tu i teraz i na jego ostateczny wynik artystyczny składają się wszystkie elementy spektaklu teatralnego: interpretacja aktorska, przestrzeń sceniczna, akustyka, światło i scenografia. Istotą teatru jest niepowtarzalność każdego spektaklu i miała w tym swój udział także część muzyczna kreowana w czasie przedstawienia „na żywo”, przez wykonawców i aktorów, będąca składnikiem inscenizacji, istniejącej realnie i równoległe do świata teatralnej fikcji.

Doktorant zrealizował materiał muzyczny, którego jest także kompozytorem w formacie wielokanałowej stereofonii amplitudowej. Biorąc pod uwagę ograniczenia techniczne i budżetowe oraz dotychczasowe doświadczenia autora w zakresie realizacji dźwięku przestrzennego w filmie, odrzucono koncepcję dźwięku obiektowego oraz ambisonii, a całość odtwarzanej warstwy dźwiękowej składająca się z wcześniej nagranych w studiu muzycznym elementów dźwiękowych została ostatecznie zgrana w Teatrze Ludowym w Nowej Hucie. Przygotowana wersja przestrzenna uwzględniała warunki akustyczne sali teatralnej oraz specjalnie przygotowany, skalibrowany system odtwarzający (głośniki lewy, lewy boczny, lewy tylny, prawy tylny, prawy boczny, prawy, subwoofer oraz głośnik wertykalny – zawieszony w kopule nad widownią.) Wybór formatu oraz tej metody pracy pozwalał na możliwie najbardziej satysfakcjonujący efekt końcowy, w którym parametry dotyczące częstotliwości, natężenia, czasu i barwy pogłosu oraz kierunku tworzyły przestrzeń dźwiękową zintegrowaną z przestrzenią całego spektaklu.

Autorowi udało się również przenieść muzykę wykorzystywaną w spektaklu w obiektowy system Dolby Atmos i zarejestrować w sali im. K. Szymanowskiego na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. Utwór wpisuje się w obserwowane obecnie na całym świecie zainteresowanie dźwiękiem immersyjnym. Inicjowane programy badawcze

i artystyczne realizacje są dowodem odzyskiwania istotnego znaczenia audiosfery spektaklu teatralnego, a zbudowana w ten sposób przestrzeń dźwiękowa staje się integralnym elementem całej przestrzeni teatralnej dostępnej w procesie percepcji.

Tematem przedstawionej pracy pisemnej *Przeźródła muzyki – muzyka przestrzeni: zagadnienia kreowania muzyki immersyjnej do spektaklu Anioły w Ameryce* przedstawionej przez doktoranta jest przestrzeń – przeźródła w muzyce i funkcjonowanie muzyki w przestrzeni. Szczegółową analizę tego zagadnienia przedstawia w rozdziale pierwszym zaczynając od pytań podstawowych: czy przeźródła w muzyce to kwestia tylko metafory i czym jest w ogóle przeźródła w muzyce. W rozważaniach na ten temat autor przyjmuje dwie koncepcje: pierwszą definiującą przeźródła jako „przeźródła w muzyce, przeźródła wewnętrzną, subiektywną oraz drugą, jako muzykę w przestrzeni zewnętrznej. Przeźródła wg. doktoranta to ważny element wpływający na proces twórczy, wykonywanie i odbiór muzyki. Rozdział pierwszy pracy jest solidnym zestawieniem różnych koncepcji estetycznych dotyczących sztuki dźwięku poczynając od prac ojca muzyki elektroakustycznej Pierre’a Schaeffera aż do pojęcia spektromorfologii Denissa Smalley’a. To właśnie koncepcje tego kompozytora i badacza muzyki elektroakustycznej i akusmatycznej, ucznia Oliviera Messiaena i uczestnika kursu kompozycji elektroakustycznej w Groupe de Recherches Musicales w Paryżu stały się podstawą analizy przedstawionej w rozdziale trzecim rozprawy doktorskiej. Bartłomiej Woźniak wykorzystuje spektromorfologiczną metodologię analizy muzycznej do badania poszczególnych fragmentów muzycznych wykorzystanych w spektaklu *Anioły w Ameryce*. Ujmuje ona analizę barwową oraz ukształtowanie jej w czasie w kontekście zasadniczego pytania Denissa Smalley’a: „czy analiza ma nam ujawnić jak dzieło jest zrobione, czy jak jest postrzegane?”

W pracy doktorant pisze: „... To właśnie percepcja dzieła (w pierwszej kolejności przeze mnie, reżysera, aktorów) miała w większym stopniu wpływ na kształt utworu, na wybór użytych narzędzi i proces powstawania, a nie koncepcja kompozytorska przelana w formę graficznej partytury. Dlatego spektromorfologiczna metoda opisu dzieła wydaje mi się tak adekwatna”

W nagranej przed kilku laty przez autora tej recenzji krótkiej wypowiedzi Jana Komasy na temat realizacji warstwy dźwiękowej filmu *Miasto 44* reżyser mówi: ... „ja, jako reżyser nie wnioskuję, czy to jest tak osiągnięte, czy inaczej, ja chciałbym być zaskoczony, chciałbym usłyszeć taki dźwięk, którego bym się nie spodziewał...”

Jan Komasa akcentuje więc finalny efekt brzmieniowy i emocjonalny. Ku tej postawie skłania się Bartłomiej Woźniak, a ponieważ w tym przypadku jest jednocześnie kompozytorem, reżyserem dźwięku i słuchaczem pisze dalej (str. 72 pracy): „... (komponowanie) to akt twórczy, w którym muzyk wytwarza, nagrywa i manipuluje dźwiękami, tworząc niepowtarzalne dzieło. Jednakże samo tworzenie muzyki nie wystarcza. Istotne jest również tłumaczenie, czyli umiejętność odczytania i zrozumienia stworzonej kompozycji. W dzisiejszych czasach zaniedbanie sztuki słuchania staje się coraz bardziej powszechne. Kompozytorzy skupiają się głównie na procesie tworzenia, często zapominając o istotnym kroku, jakim jest aktywne odbieranie stworzonej muzyki. W efekcie tego braku równowagi trudno jest nam zrozumieć to, co sami stwarzamy”.

Praca Bartłomieja Woźniaka ma charakter badawczo – analityczny i jest skupiona na analizie znaczenia przestrzeni w muzyce, tej wewnętrznej, subiektywnej oraz trójwymiarowej przestrzeni zewnętrznej. Wychodząc od klasycznej fonograficznej przestrzenności doktorant analizuje znaczenie czynników fizycznych, wrażeniowych i idąc dalej rozważa rozumienie kategorii przestrzennej w kontekście pojęć zaproponowanych przez Denisa Smalley'a wskazując na szczególne znaczenie trzech wielkości: głębi, szerokości oraz dookólności, które wzajemnie się przenikając tworzą przestrzeń perspektywiczną.

Dopełnieniem tych rozważań jest rozdział trzeci zawierający interesującą próbę opisu warstwy muzycznej skomponowanej i zrealizowanej w przestrzeni Teatru Ludowego w Nowej Hucie. Autor wykorzystuje niektóre z pojęć zaproponowanych przez Smalley'a, wśród których znalazły się charakter gestu, charakter obiektu, charakter ruchu i energii oraz charakter zachowania, wymowy, wizji, środowiska i przestrzeni. Te kategorie spektromorfologii Smalley'a są zdaniem doktoranta najbardziej pomocne w analizie elektroakustycznej muzyki przestrzennej, gdzie tradycyjne narzędzia analizy muzykologicznej stają się nieprzydatne. Według tego schematu została opisana każda warstwa siedmiu fragmentów *Suity*, do każdej warstwy dołączony jest wizualna reprezentacja widma częstotliwości sygnału zmieniającego się w czasie, czyli spektrogram. Fragmenty wykonywane przez zespół instrumentalny, a także wykorzystane frazy gitary, oboju i wygenerowanego wielotonu przytoczone są poprzez tradycyjną notację muzyczną.

Przedstawiony opis procesu twórczego warstwy muzycznej spektaklu oraz analiza w rozdziale trzecim praca pisemna ukazują bardzo dobry warsztat i umiejętności realizacyjne, a przede wszystkim umiejętność prowadzenia badań i wnikliwej analizy.

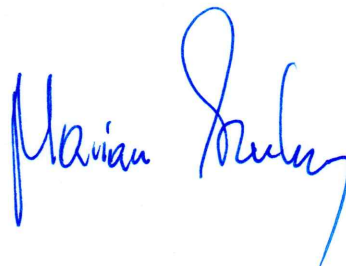
Tak więc przedstawione dzieło artystyczne mgr. Bartłomieja Woźniaka w postaci kompozycji i przestrzennej realizacji warstwy dźwiękowej do spektaklu *Anioły w Ameryce* Tony Kushnera w reżyserii Małgorzaty Bogajewskiej stanowi oryginalne rozwiązanie problemu artystycznego w postaci kreacji audiosfery przestrzennej spektaklu teatralnego. Kandydat wykazuje się ogólną wiedzą teoretyczną oraz posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia badań i pracy artystycznej, a praca badawcza jest ciekawym wkładem autora w badania dotyczące wykorzystania dźwięku immersyjnego w teatrze.

Konkluzja

Przedstawione przez mgr. Bartłomieja Woźniaka kompozycja i realizacja warstwy muzycznej do spektaklu *Anioły w Ameryce* stanowią znaczący wkład w rozwój dyscypliny artystycznej *sztuki muzyczne* w zakresie zaprojektowania systemu odsłuchowego w teatrze oraz wielokanałowej realizacji immersyjnej audiosfery spektaklu teatralnego z wykorzystaniem warstwy muzycznej wykonywanej przez wykonawców na żywo, na scenie teatralnej.

Zatem stwierdzam, że przedstawione nagrania, praca teoretyczna i dorobek artystyczny Pana mgr. Bartłomieja Woźniaka spełniają wymagania art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. DZ. U. z 2023 r.

poz. 742 z późn. zm.). i popieram wniosek o dopuszczenie doktoranta do dalszego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dyscyplinie artystycznej reżyseria dźwięku przez Radę Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Wysoko oceniam przedstawione nagrania oraz pracę teoretyczną i stwierdzam, że są istotnym i ważnym osiągnięciem mgr Bartłomieja Woźniaka jako reżysera dźwięku i stanowią znaczący wkład w rozwój reżyserii dźwięku. Uważam, że wszystko to stanowi dostateczną podstawę do przyznania mu stopnia doktora w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.

Łódź, 5 września 2024 r.